

Får elever påverka den styrda aktiviteten?

- En kvalitativ studie om hur fritidspedagoger resonerar och tar hänsyn till elevinflytande vid planering utav styrda aktiviteter

Mubina Abedin & Hassan Abdulahi

Handledare: Florence Fröhlig

Södertörns högskola

Grundlärarutbildning med interkulturell profil med inriktning mot Fritidshem,
erfarenhetsbaserad, 180 hp

Fritidspedagogiskt område

Självständigt arbete, 15 hp

Hösten 2022

Abstract

Are students allowed to influence the structured activities?

- **A qualitative study on how educators in extra- curricular activities reason and regard towards student influence when planning structured activities.**

The purpose of this study was to get insights about how educators in extra-curricular activities, reason about student influence. Specifically how six educators in extra- curricular activities in different schools, take student influence in regard while planning structured activities in past schooltime care. The method utilized in this study has been qualitative interviews. The educators are all from the greater Stockholm area, specifically schools run by the municipality of Stockholm and Botkyrka. The results of the study showed that the presence of student influence varied significantly among the schools. The study showed that one of the deciding factors were how the educators embraced and put student influence into practice. Another deciding factor were the conditions for student influence provided by school management, this factor also varied largely among the studyobjects. The results has further been analyzed through Lev Vygotskij's socio-cultural perspective and the conclusion was that student influence needs to be further developed in both group and organization level.

Key words: Student influence, leisure center, extra-curricular educator, student participation, socio-cultural perspective, Lev Vygotskij.

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning är att få inblick i hur fritidspedagoger resonerar kring elevinflytande i sina verksamheter. Mer specifikt hur sex fritidspedagoger på olika skolor tar hänsyn till elevinflytande vid planering utav uppstyrda aktiviteter.

Den valda metoden för studien har varit kvalitativa intervjuer. Fritidspedagogerna som deltagit har varit från Stockholmstads skolor samt Botkyrka kommuns skolor. Resultatet påvisade att elevinflytandets grad på dem olika skolorna varierade, utifrån hur dem sex fritidspedagogerna anammade elevinflytande. Förutsättningar för arbete med elevinflytande skiftade kraftigt, vilket hade stor inverkan i elevers inflytande.

Resultatet har sedan analyserats utifrån Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Slutsatsen blev att elevinflytande behöver vidareutvecklas både på grupp och organisationsnivå.

Nyckelord: Elevinflytande, fritidshem, fritidspedagog, elevdelaktighet, sociokulturellt perspektiv, Lev Vygotskij

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar.....	1
2.Tidigare forskning.....	2
3.Teori	5
Sociokulturellt perspektiv	5
Makt.....	6
Formell och informell inflytande	7
4. Metod.....	8
4.1 Urval.....	8
4.2 Etiska överväganden	9
4.3 Databearbetning & analysmetod.....	10
4.4 Arbetsfördelning	10
5.Resultat och Analys	11
5.1 Vilka förutsättningar finns?.....	11
Planeringstillfällen	11
5.2 Elevinflytande i verksamheterna.....	13
Plattform för elevinflytande	13
Majoritet som utgångspunkt	16
5.3 Hur arbetar och resonerar pedagogerna?	16
Elevs deltagande i planering utav styrda aktiviteter	16
Elevinflytandets grad i verksamheterna	18
Elevinflytande i åtanke.....	20
6. Diskussion.....	20
7. Slutsats	23
Referenslista.....	25
Bilagor	27
Bilaga 1. Intervjufrågor	27
Bilaga 2. Samtyckesblankett	28

1. Inledning

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet har nyligen reviderats men trots detta saknas konkret vägledning inför det demokratiska arbetets förhållningssättet.

I läroplanen framkommer att skolan vilar på demokratisk grund samt det svenska samhällets värderingar men det är otydligt vad det innebär i praktiken. Läroplanen beskriver elevers ansvar och inflytande på följande sätt.

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem (Lgr22).

Det demokratiska uppdragets förhållningssätt skiljer sig på olika fritidshem och tolkas på olika sätt. Våldigt få fritidshem låter elever påverka de styrda aktiviteterna som erbjuds i fritidsverksamheten trots att eleverna ska ges inflytande över deras utbildning.

Styrda aktiviteter innebär aktiviteter som är strukturerade utifrån verksamhetens mål. Dessa aktiviteter är oftast lärarledda men kan även utföras av elever, där det finns ett syfte som ska kunna utvärderas. Styrda aktiviteter utgör en stor del utav fritidsverksamheten. Därav kommer vi att undersöka elevers inflytande under planering av styrda aktiviteter i fritidsverksamheten samt hur pedagoger ser på elevinflytande.

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att få inblick i hur fritidspedagoger resonerar kring elevinflytande i sina verksamheter. Mer specifikt vill vi undersöka hur sex fritidspedagoger på olika skolor tar hänsyn till elevinflytande vid planering utav uppstyrda aktiviteter.

1.2 Frågeställningar

Undersökningsfrågor som vi kommer att besvara är följande:

- I vilken utsträckning får elever möjlighet att påverka dem uppstyrda aktivitetsutbudet?
- Hur tar pedagoger hänsyn till elevers intresse och synpunkter i verksamheten?

2. Tidigare forskning

Helene Elvstrand undersöker i sin doktorsavhandling *Delaktighet i skolans vardagsarbete* om delaktighetens betydelse för både barn och lärare (Elvstrand 2009). Syftet med hennes undersökning är att belysa hur delaktighet kan ta sig uttryck i skolans vardagspraktik, med undersökningsfrågorna '' *Hur görs delaktighet i skolans vardagspraktik? Vad vill elever ha inflytande över och vilka hinder och möjligheter finns? Vilka är elevers erfarenheter av delaktighet?* '' (Elvstrand 2009).

I avhandlingen används främst två metoder. Den ena är en etnografisk metod och den andra nämns som Ground theory metoden, i kombination med undersökningsmetoder såsom fältanteckningar, intervjuer och observationer. Avhandlingen riktar in sig mot både elevgrupp och personal inom en vald skola. Där personalen intervjuades enskilt medan elever intervjuades i grupp och sedan enskilt (Elvstrand 2009). Urvalet blev Torpanskolan där elever från årskurs fyra och fem observerades och även pedagoger. Därefter gjordes en avgränsning inför intervjuerna till 13 elever från årskurs fyra och tre pedagoger (Elvstrand 2009).

Delaktighet är ett komplex ord som kan innefatta flera olika aspekter beroende på vad för sammanhang det används inom. En av aspekterna är politisk delaktighet, det innefattar elevers möjligheter till inflytande (Elvstrand 2009). Detta innebär att elever ska ges möjlighet att kunna vara med i beslut som berör dem.

Vidare så framkommer det i avhandlingen att elever anser att det är vuxna som bestämmer i större utsträckning, där elever får påverka i mindre fall. Det påvisas även att läroplanen bär på en viss makt som ger både lärarna och pedagoger stöd i deras argumentationer när elever väl ifrågasätter dem. Således refererar lärarna till läroplanen för att framkalla en viss auktoritet (Elvstrand 2009). Det visar sig också att elever begränsar sig själva genom att låta kompisar påverka ens handlingskraft. Till exempel att man försöker presentera en idé för sina kompisar i stället för att lägga den i en eventuell förslagslåda (Elvstrand 2009).

I Mats Danell's doktorsavhandling *På tal om elevinflytande: Hur skolans praktik formas i pedagogers samtal* undersöks om hur elevinflytande formas i skolans värld. Syftet med

undersökningen är att beskriva samt utveckla en förståelse för hur elevinflytande konstrueras i kollegiesamtal, som utspelas inom ett arbetslag vid en skola (Danell 2006).

Avhandlingen innefattar en kvalitativ metod, med intervjuer som undersökningsmetod där det varit fem intervjutillfällen. Urvalet för avhandlingen var ett arbetslag som utfrågades i form av grupp, vidare har avhandlingen en socialkonstruktivistisk teoretisk utgångspunkt (Danell 2006).

I Danell's doktorsavhandling så nyttjas enkäter besvarade av elever som en metod och en utgångspunkt för att uppbåda diskussion inom arbetslaget. Därefter är diskussionen inom arbetslaget grundläggande i doktorsavhandlingen. I enkätsvaren framkom det att sexton av fyrtioåttio elever svarade att de fick vara med och bestämma, medan sjutton av fyrtioåttio svarade att de inte fick vara med och bestämma. Fortsättningsvis var det fem som svarade ibland och en svarade vet inte (Danell 2006). Arbetslaget uppmärksammar de elever som ansåg att de fick vara med och bestämma. Medan de resterande svaren föll bort i diskussionen, något som Danell beskriver som selektiv uppmärksamhet (Danell 2006).

Med andra ord valde arbetslaget att uppmärksamma en del av svaren som är ganska avgränsade, därav har de en selektiv uppmärksamhet. Dessutom beskriver arbetslaget elever som har svårigheter med att fatta beslut kring aktiviteter, då de är rädda för att ta fel. Arbetslaget framhäver även att ju äldre elever blir desto mer kunskap får dem med sig, vilket i sin tur kan försvåra för elever som har svårigheter vid beslutstagande. En möjlig lösning på detta scenario är enligt arbetslaget att ge mindre valmöjligheter så att det inte skapas en frustration (Danell 2006). Detta innebär att arbetslaget förminskar elevers inflytande utifrån deras egna resonemang snarare än elevers synpunkt, vilket illustrerar hur de ser på elevers inflytande.

Vidare belyser Pernilla Andersson och Therese Jansson om hur elevinflytande kan se ut utifrån fem pedagogers synpunkter, i deras självständiga arbete *En studie om fem fritidspedagogers syn på och arbete med elevinflytande*. Hos en av fem pedagoger i undersökningen har de fritidsråd varje måndag där elever som har fritids samlas för att kunna vara med och påverka. Hos en annan pedagog får elever istället en förfrågan av pedagogerna om vad de skulle vilja göra varje eftermiddag (Andersson & Jansson 2014).

De skriver även att de ser skillnad på hur de fem fritidspedagogerna betraktar elevinflytande. Två anser att elever ska få möjlighet att vara med och påverka från grund alltså vid planeringsstadiet. En anser att elever ska få möjlighet att påverka beslut kring hela deras

skoldag. En annan anser att de ska få möjlighet att påverka inom vardagssituationer medan den sista anser att de ska få vara delaktiga i verksamheten (Andersson & Jansson 2014). Den sista anser att elever ska ha inflytande över hela skoldagen, det vill säga både under skoltid och fritidsverksamhet. De fem pedagogerna har tolkat elevinflytande på olika sätt, vilket i sin tur leder till att dem inkluderar elever i arbete med inflytandet på olika nivåer.

Fortsättningsvis diskuterar Reidun Carlsson och Claes Nilholm olika sätt att inkludera elever i medbestämmande i deras artikel *Demokrati och inkludering – en begreppsdiskussion*.

Deras artikel behandlar innebörden av demokrati och inkludering inom skola.

Därför tas det upp metoder såsom deltagardemokrati, deliberativ demokrati och representativ demokrati. Deltagardemokrati handlar om att alla parter som påverkas av ett beslut ska få vara med och influera i det förberedande arbetet, men även kunna ge förslag (Carlsson & Nilholm 2004). Deliberativ demokrati handlar om att man ska fatta ett beslut tillsammans genom diskussion, den är relativt lik deltagardemokrati. Skillnaden är att det varken finns någon majoritetspolitik eller minoritetsrättigheter, där man ska försöka räkna röster. Utan det handlar snarare om att kunna kompromissa och mötas halvvägs. Representativ demokrati beskriver att man ska kunna utse någon som representerar en grupp. Till exempel att elevgruppen kan utse en elev som ska kunna representera dem när det gäller beslut som berör gruppen (Carlsson & Nilholm 2004).

En forskare som skriver om elevinflytande är Mats Danell i *Vad händer i skolans hus?: hur lärare uppfattar och formar elevers inflytande*, studien har en kvalitativ metod (Danell 2003). Studien har intervjuer som undersökningsmetod samt kunskapsociologi som teoretisk utgångspunkt (Danell 2003). Danell beskriver att begreppet elevinflytandet är svårtolkat och konstaterar fortsättningsvis att begreppet elevinflytande finns med i styrdokumentet. Dock ges inte någon förklaring av ordets innebörd, vilket leder till att skolor själva avgör hur de vill implementera det i verksamheten (Danell 2003).

Däremot konstaterar Amelia Tham att elevinflytande har en positiv benämning samt att det ger elever förutsättningen till att kunna diskutera gemensamma frågor, kring undervisning och skola tillsammans med lärare, i Skolverkets rapport *Jag vill ha inflytande överallt* (Tham, 1998). Thams rapport har en kvalitativ metod med undersökningsmetoder såsom intervjuer och observationer. Tham skriver att elever i både Rinkebyskolan och Kråkbergsskolan uttrycker deras inflytande kring skolan på ett positivt sätt. Det kan bero på

att elever får vara med och lägga synpunkter kring planering av deras undervisning samt att elever kontinuerligt utvärderar undervisningen (Tham, 1998).

Medan en annan aspekt belyses av Göran Bostedt och Linda Eriksson i *elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdraget*. Där det undersöks med kvalitativ undersökningsmetod som intervjuer samt ett sociokulturellt perspektiv som teoretiska utgångspunkt (Bostedt & Eriksson 2011). Bostedt och Eriksson beskriver att elevinflytande minskar ju äldre elever blir vilket grundar sig i en begränsning från vuxna inom skolan (Bostedt & Eriksson 2011). Vidare beskriver Bostedt och Eriksson att ett av skolans viktigaste uppdrag är att ge elever verktyg, som hjälper dem att få förståelse för det demokratiska samhällets arbetssätt och värderingar. Det sker genom en kombination av att man lär och lever efter demokrati (Bostedt & Eriksson 2011).

Tidigare forskning har påvisat att elevinflytande varierar från verksamhet till verksamhet men även från avdelning till avdelning. Detta innebär att inom samma verksamhet så kan arbetet med elevinflytande variera, det kan bero på hur man som pedagog tolkar och anammar begreppet och dess innebörd.

3. Teori

Sociokulturellt perspektiv

Lev Vygotskij, den världskända ryska pedagogiska teoretikern belyser om den sociokulturella teorin. Enligt Vygotskij sker lärande i ett socialt sammanhang därav blir det sociala samspelet avgörande i lärande processer. Individens intellektuella utveckling är bunden till kulturella sammanhang utöver fostran samt undervisning (Burman 2019, s.257). Vygotskij använder sig utav begreppet “den proximala utvecklingszonen”, vilket innebär skillnaden mellan det individen klarar av på egen hand samt det som anses vara för svårt och kräver stöttning från någon annan. Han syftar på att individen utvecklas genom att arbeta tillsammans med någon som har mer kunskap. Samspelet skapar en möjlighet för individen att klara av mer än vad denne hade gjort på egen hand. I lärandesituationer innebär detta att elever anammar varandras kunskaper och omvandlar det till ens egen och på så sätt ökar eleven sina kunskaper samt utvecklas mentalt. I en skolmiljö behöver även läraren vara medveten om elevens kapacitet för att kunna stötta vid rätt tillfälle (Burman 2019, s.258).

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv så kan samspel uppstå både via ett direkt eller indirekt sätt. En central del inom den sociokulturella kontexten är förståelsen om mänskligt tänkande och lärandet. Det är engagemanget som uppstår av hur individer utnyttjar de kognitiva och fysiska möjligheterna (Säljö, 2014).

Vidare konstaterar det sociokulturella perspektivet vikten av språk för människan och dess plats i samhället. Inom språket bör teckenspråk och kroppsspråk få ta plats utöver tal och skrivspråk (Säljö, 2015). Genom språket kan man beskriva, tolka och analysera omvärlden på olika sätt men det skapar även förutsättningar för att kunna kommunicera med andra. På så sätt kan individerna ta del av varandras erfarenheter och kunskaper samt ha möjligheten till att ta plats i samhället.

Denna teori kan således kopplas till lärande och utövandet av demokrati i fritidshemmet, då den avser att människans utveckling påverkas av dess omgivning och sociala relationer. Kunskapsutveckling kan inte endast vara teoretisk utan behöver även vara praktisk genom att få delta i planering eller styra upp aktiviteter. Eleverna får på så sätt praktisera demokrati och lära sig av varandra. Eleverna behöver få möjlighet att framföra vad dem önskar i verksamheten genom kommunikation och uttryck, sedan behöver elevinflytandet synliggöras, så att barnen kan lära sig tillsammans av varandra. Ett samspel skapas då mellan aktiviteterna och eleverna som stått bakom dem.

Makt

Makt bör inte betraktas som något negativt utan det bör ses som något som framställer insikt, enligt Maria Carbin i *Texter i samtida politisk teori*. Makt är inget som utesluter insikt utan de fordrar varandra (Carbin 2004). Vidare sammanflätar Carbin begreppen makt och inflytande eftersom inflytande är en sorts makt. En viktig ståndpunkt som Carbin lyfter upp är att när olika inflytelsesfärer möts kan det vara svårt att se vem som är den mest inflytelserika på området (Carbin 2004). Exempelvis under en fritidsverksamhet där många elever med olika synpunkter vistas. Det kan bli utmanande för pedagogen att se hur inflytande fördelas mellan elever samt vilken elev som utgör det mest tydliga inflytandet på gruppen.

Detta kan även ske när en elev kommunicerar med en lärare, eftersom det finns en tydlig hierarki i skolvärlden där läraren erhåller en högre maktstatus än eleverna.

En annan slags maktrelation är pastoral makt. Pastoral makt betyder förfinad sammanvävning av relation, stöd och kontroll vars syfte är att hjälpa individen till ett bättre liv, formulerar Linnea Holmberg i *Lärande genom demokratiska önskemål – pastoral omsorg i fritidshem* (Holmberg, 2017). Det finns tre centrala aspekter inom pastoral makt, nämligen frälsning, lydnad och sanningar. Frälsningar kan i elev-sammanhang förstås som medgångar samt trygghet. Vidare kan den pastorala lydnaden tolkas som en ständig process av självuppgivenhet till statliga myndigheter, exempelvis skolan (Holmberg, 2017). Inom skolans värld fungerar den pastorala makten allt mindre genom att kontrollera samt utsätta elever för tvång. Genom den pastorala makten sammanjämkas eleverna i stället i en strävan att uppnå önskade beteenden och attityder. Vilket förutsätter att både de styrande och de styrda är ense om rådande normer samt regler (Holmberg, 2017).

Formell och informell inflytande

Elevinflytande är en laglig rätt samt ett sätt att utveckla barnen för deras framtid som demokratiska medborgare, belyser Maria Rönnlund i *Elevinflytande i en skola i förändring. Utbildning & Demokrati: Tidskrift för Didaktik och Utbildningspolitik*. Rönnlund använder sig av formellt/informellt elevinflytande (Rönnlund, 2013). Formellt inflytande beskrivs som bestämda och organiserade former av elevinflytande, exempelvis klassråd, elevråd, fritidsråd med mera. Inom det formella inflytandet ligger det främsta fokuset på handledning och fostran, så som exempelvis mötesteknik, be om ordet samt demokratisk ordning (Rönnlund, 2013).

Elevinflytande som inte är organiserat benämns som informellt inflytande, det är motsatsen till formellt elevinflytande. Pedagogerna bär då ansvaret att på eget initiativ ställa frågor till barnen kring deras åsikter och önskemål om verksamheten. I jämförelse med formellt inflytande så är detta arbetssätt inte lika effektivt när det kommer till barn fostran och det visas att informella lösningar tar störst plats i skolverksamheten (Rönnlund, 2013).

En konsekvens till följd av bristande inflytande kan vara att elever förlorar intresse för inflytande. Elvstrand och Närvanen formulerar i *Fritidshemmets möjligheter - Att arbeta fritidspedagogiskt* att trots att elever har begränsad möjlighet till inflytande i fritidshem finns det inget önskemål kring mera delaktighet (Elvstrand, Lago & Simonsson 2019). Det kan vara

ett resultat av bristande erfarenhet av inflytande. Med andra ord att elever har blivit så pass vana vid en begränsad möjlighet av inflytande att de har hamnat i en accepterad underordnad som finns i fritidshemmet (Elvstrand & Lago 2019).

4. Metod

För att uppnå studiens syfte har kvalitativa intervjuer valts som datainsamlingsmetod.

Runa Patel och Bo Davidsson tydliggör i *Forskningsmetadodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* att kvalitativa arbetssätt ger forskaren möjligheter till djupare helhetsbilder utav situationer och möjliggörandet av problem.

Kvalitativa intervjuer skapar utrymme för öppna svar samt följdfrågor som kan resultera i ytterligare utvecklade svar (Patel & Davidsson 2019 s.53). Intervjuerna skapar utrymme för informanternas perspektiv, som är centrala i denna studie. Målet är att intervjua pedagoger som är aktiva i verksamheterna, då dem har vardagliga upplevelser av planeringstillfällen, verksamheten samt elevinteraktioner.

Intervjustrukturen har varit semistrukturerade intervjuer vilket innebär förbestämda frågor som ställts till samtliga respondenter. Utifrån respondenternas svar har följdfrågor ställts vid behov, detta har stöttat intervjuaren till att förhålla sig till temat samt få fram dem svar som behövts (Patel & Davidsson 2019, s.105). Samtliga intervjuer har utförts på en avlägsen plats såsom tomma klassrum eller kontor för att minimera risken av att störas eller bli avbrutna.

Intervjuerna har spelats in för att intervjuaren ska kunna vara lyhörd samt få möjlighet till att integrera med respondenten. På så sätt kunde även respondenten känna sig trygg och bekväm i situationen. Först har syftet med inspelningarna förklarats samt samtycke från respondenterna samlats in, vilket är det lämpligaste sättet inför en intervju som ska spelas in enligt Göran Ahrne och Peter Svensson i *Handbok i kvalitativa metoder* (Ahrne & Svensson 2022, s.73–74). Inspelningarna gav även möjlighet till att gå tillbaka och lyssna på vad som sagts samt skapa en bättre uppfattning av intervjun.

4.1 Urval

Urvalet har begränsats till sex olika fritidspedagoger från olika skolor. Deltagarna till en studie brukar handplockas utifrån deras kunskaper, erfarenheter samt deras olika perspektiv på det gemensamma ämnet (Ahrne & Svensson 2022, s.86). Pedagogerna som valts ut är

aktiva i sina verksamheter samt har tidigare erfarenheter utav att arbeta i fritidshem och kan därmed bidra med givande information till vår undersökning.

Tre utav dem arbetar inom Stockholm stad och resterande tre arbetar inom Botkyrka kommun, detta för att vi vidare ska kunna jämföra ifall det skiljer sig mellan kommunerna. Deltagarnas arbetsplatser blev de valda skolorna inför studien. Samtliga respondenter har sedan tidigare en bekantskap med intervjuarna och dessa relationer har bidragit till en mer förtroendefull miljö, där respondenterna kunnat diskutera kring deras upplevelser öppet med intervjuaren (Ahrne & Svensson 2022, s.87). Det har medvetet gjorts en jämn fördelning mellan två kön bland pedagogerna för att resultatet inte ska utgå från enbart ett kön.

Nedan är en sammanställd tabell som innefattar kort information om fritidspedagogerna. Alla namn är fiktiva för att behålla deltagarnas anonymitet.

Vem	Ålder	Kön	Arbetserfarenhet i fritidshem	Arbetar idag i årskurs	Arbetsplats
Alicia	28 år	Kvinna	9,5 år	1-3	Stockholm Stad
Anders	33 år	Man	13 år	3	Stockholm Stad
Julia	26 år	Kvinna	6 år	2	Stockholm Stad
Simon	58 år	Man	10 år	3	Botkyrka Kommun
Tanja	41 år	Kvinna	15 år	1	Botkyrka Kommun
Ilyas	26 år	Man	5 år	1	Botkyrka Kommun

4.2 Etiska överväganden

Etiska överväganden ska skapa en balans mellan forskningens nytta och deltagarnas välmående samt deras skydd. Informanterna får inte utnyttjas, kränkas eller skadas på något sätt (Patel & Davidson 2019, s.83). Inför forskningen har förhållningssättet varit enligt dem fyra huvudkraven från Vetenskapsrådet.

1. Informationskrav
2. Samtyckeskrav
3. Konfidentialkrav

4. Nyttjandekrav

Deltagarna har informerats om forskningssyftet samt upplägget. Samtycke har samlats in, deltagarna har även blivit informerade om att dem får avbryta när dem vill utan att dela med sig utav orsak, då deras medverkan är frivillig. All information från deltagarna har förvarats säkert samt hållits konfidentiellt, de insamlade uppgifterna har endast nyttjats till forskningsändamål (Patel & Davidson 2019, s.84).

4.3 Databearbetning & analysmetod

Samtliga intervjuer har spelats in med ljudupptagare, tekniken har fungerat väl och intervjuaren har varit noggrann med att placera ljudupptagaren väl så att respondenten hörs tydligt. Därefter har allt transkriberats på datorn. Inspelningarna har lyssnats in ett flertal gånger för att öka bekantskap med materialet samt en ökad förståelse av innehållet.

Datan har slutligen sorterats och tematiserats gentemot forskningsfrågorna för att kunna analyseras.

Analysmetoden i studien har varit tematisering. Alan Bryman klargör i *Samhällsvetenskapliga metoder* att den tematiserade analysmetoden går ut på att hitta gemensamma nämnare bland svaren som framkommit från intervjuerna (Bryman 2018). Brymans riktlinjer i tematisering har följts under hela analysprocessen. Första steget har varit att bearbeta materialet och fördjupa sig i det. Sedan har teman skapats genom att hitta gemensamma nämnare i svaren från intervjuerna som kan sammankopplas. Därav har materialet från resultatet varit grundläggande för tematiseringen. Slutligen har de olika teman utvärderats (Bryman 2018). Tematiseringen gjordes genom tabeller som skapade en tydlighet och underlättade analysprocessen. Relevant material strukturerades och staplades gentemot forskningsfrågorna, det irrelevanta materialet utsorterades. Vidare analyserades resultaten ur ett sociokulturellt perspektiv i samband med ett maktperspektiv och begreppen formell och informell inflytande.

4.4 Arbetsfördelning

Avsikten har varit att fördela belastningen likjämnt mellan oss, vilket uppnåtts.

Vi har hjälpts åt med samtliga delar och ständigt stöttat varandra genom hela processen.

Delar utav uppsatsskrivandet har skett åtskilt dock har ständig kontakt upprätthållits via den digitala plattformen zoom, då vi oftast har studerat under samma tidpunkter. Vi har även

träffats minst en gång i veckan och arbetat tillsammans i fyra till sex timmar. Det har skett ytterligare fysiska träffar mellan oss några gånger.

Vi delade upp intervjuerna jämnt mellan oss där vi intervjuade tre personer vardera. Hassan har intervjuat samtliga respondenter i Botkyrka kommun och Mubina respondenterna i Stockholm Stad, då dem arbetar i respektive kommuner och hade närmare till arbetsplatserna på så sätt.

Slutligen anser vi att båda har ägnat lika mycket tid till uppsatsen där vi båda undersökt, skrivit, analyserat samt kommit fram till slutsatsen tillsammans.

5.Resultat och Analys

Resultatet från intervjuerna kommer att presenteras genom tre olika teman;

1. Förutsättningar
2. Elevinflytande
3. Pedagogens arbetssätt

Första temat omfattar pedagogernas förutsättningar till planering av verksamheten samt styrda aktiviteter. Det andra temat fokuserar på elevinflytande, hur det existerar i verksamheten samt hur elever ges utrymme till att påverka de styrda aktiviteterna. Det tredje temat inriktar sig på hur pedagogerna arbetar med elevinflytande samt hur de resonerar kring det. Vidare kommer resultatet att analyseras med en sociokulturell teoretisk utgångspunkt i kombination med ett maktperspektiv samt begreppen formell och informell inflytande.

5.1 Vilka förutsättningar finns?

Planeringstillfällen

Intervjuerna påvisade att förutsättningarna till planering eller möjligheterna till uppstrukturering av verksamheterna varierade mellan respondenterna. Vissa hade mer utrymme samt tid för att kunna strukturera upp styrda aktiviteter medan andra betydligt mindre.

Alicia, Anders och Tanja som arbetar på tre olika skolor, hade alla goda planeringsmöjligheter med avsatt tid i schemat. Den individuella planeringstiden låg på ungefär två till tre timmar för dessa pedagoger och dem gemensamma planeringstillfällena med kollegor i arbetslaget låg på en till två timmar. Ilyas och Simon som också arbetar på olika skolor som dock ligger nära varandra, hade liknande scheman med mindre planeringstillfällen jämfört med de ovannämnda. Båda saknade individuella planeringstillfällen och hade endast gemensamma tillfällen på en till två timmar med resterande kollegor. Båda hade dock avsatt tid på trettio minuter varje dag för att förbereda inför dagens aktivitetsutbud.

Julias förutsättningar var avvikande från de andra. Hon hade egen schemalagd planeringstid på ungefär två timmar men kunde ofta fråntas dessa planeringstimmar, då hon behövt vikariera mycket för andra lärare.

Jag har ungefär två timmar i veckan till planering om ens det, ofta kan det vara ostrukturerat på skolan där vi på fritids måste hoppa in och ta lärarens lektioner vid exempelvis frånvaro eller annat. Då blir vi på fritids lidande då det ofta är vår planeringstid som drabbas. Då blir det istället många spontana aktiviteter.

(Julia)

Gemensamplanering existerade inte i vardagliga arbetsdagar för Julia. Under läsåret hade all fritidspersonal två heldagar där dem planerade inför kommande termin, oftast under studiedagar.

Fritidsverksamheten på Julias arbetsplats drabbades av flera hinder, ett exempel på detta var där hon under flertal företeelser behövt ställa upp som lärare vid sjukfrånvaro.

I och med att Julia tog rollen som lärare blev resultatet en förlust av potentiell möjlighet där elever fick komma till uttryck. Värdefull tid som kunde ägnats åt att erbjuda elever möjligheten att diskutera deras önskemål och eventuella aktivitetsanpassningar, utifrån deras specifika behov, bortprioriterades. Detta försvårade i sin tur processen att lära och att leva genom demokratiska arbetssätt.

Utifrån alla respondenters planeringstillfällen framkom det att all planeringstid var emellan personal på skolan. Inga tillfällen inkluderade elever för att kunna ge dem möjlighet att planera tillsammans med pedagogerna. Detta reducerade elevernas utvecklingsmöjligheter, då deras deltagande vid planeringsmomenten skulle kunna ge utrymme för samspel mellan pedagoger och elever. Samspelet skulle i sin tur leda till att personalen fick inblick i elevers synpunkter och på så sätt vidareutveckla verksamheten utifrån dem. Det blir då väsentligt för respondenterna att kunna uppvisa former av inkludering, så eleverna inte får upplevelsen av

att beslut tas utan deras inverkan. Detta kan bidra till att elever får en känsla utav maktmissbruk från respondenterna. Eftersom det inte fanns några möjligheter för eleverna att delta i mötena, kan det ses som en grund till att försvara de befintliga maktpositionerna hos respondenterna.

5.2 Elevinflytande i verksamheterna

Plattform för elevinflytande

Elevinflytandet såg olika ut på de sex diverse skolorna intervjuerna utgick ifrån.

Två av de sex fritidsverksamheterna hade fritidsråd en gång i månaden där elever fick framföra sina åsikter, önskan och diskutera problem vid behov. Fritidsråden utfördes tillsammans med elever, fritidspersonal och ibland har även rektorer närvarat. Alicia och Tanja var respondenterna som hade elevråd och på Alicias arbetsplats fanns det även en dagordning som följts under mötena.

Både Julia och Anders saknade fritidsråd i verksamheterna på sina arbetsplatser, personalen försökte istället åstadkomma elevinflytande i aktivitetsutbuden genom dagliga samlingar.

Vi brukar ha samlingar varje dag i matsalen precis efter mellanmålet i ungefär trettio minuter. Där meddelar vi om dagens aktiviteter, ger ut nödvändig information och sen får elever komma med synpunkter eller frågor.

(Anders)

Julia och Anders använde deras kreativitet på grund av bristande plattform för att samverka med elever. Dem skapade tillfällen utifrån deras begränsade förutsättningar. På Anders arbetsplats ökade man även elevinflytandet genom en blankett med aktivitetsförslag från eleverna. Blanketten innefattade fyra rubriker, vilket var rörelseaktiviteter, skapande aktiviteter, utflykter och övrigt. Den delades ut två gånger per termin där alla förslag var välkomna från eleverna. De delades in i grupper och fick sedan fylla i blanketterna tillsammans med en pedagog.

Eleverna får komma med alla möjliga förslag på aktiviteter, det finns inga gränser. Dessa fylls i mindre grupper så att man kan prata samtidigt och stötta eleverna i att förstå innebörden.

(Anders)

Under processen kunde det förekomma att eleverna hade svårt att tänka ut förslag då dem saknade inspiration. Det förekom även att de skrev samma förslag som sina kamrater utan några egna preferenser. Pedagogerna kunde då bidra med inspiration genom att nämna tidigare aktiviteter eller teman. Terminens aktivitetsutbud utgår sedan ifrån elevernas förslag, där personalen försöker utföra så många som möjligt samt utveckla aktiviteterna vid behov.

Julia tillsammans med hennes arbetslag har tidigare gjort ett försök för att öka elevinflytandet i verksamheten, genom en förslagslåda. Detta resulterade i flertal orimliga aktivitetsförslag såsom att åka till Paris. En annan nackdel var att elever har haft svårigheter att skriva ned sina förslag på papper på grund av läs- och skrivsvårigheter. Därför bestämde sig personalen att avsluta förslagslådan.

Ilyas och Simon saknade ett forum på sina arbetsplatser där elever fick chansen att påverka aktiviteterna. Det fanns varken strukturerade fritidsråd, blanketter eller samlingar formulerade på det sättet där elever kunde komma till tals.

Nej vi har inget forum för eleverna, inte för fritids i alla fall och jag känner att det är något som jag skulle behöva. Då man inte alltid hinner fånga upp alla elever.

(Ilyas)

Ilyas ansåg att det bristfälliga forumet hejdade pedagogerna till att samverka med elever. Både Ilyas och Simon använde samlingar som en träffpunkt eftersom de saknade andra forum på deras arbetsplatser. Deras samlingar nyttjades till att gå igenom regler, rutiner och viktig information. Aktivitetsutbudet bestämdes av personalen och kommunicerades via en anslagstavla eller genom dialoger i förbifarten på dessa skolor.

Elevinflytandets grad varierade på respektive skola. Somliga hade en tydlig formulerad plattform, som nyttjades som ett verktyg för att erbjuda elever möjligheten till att lyfta deras synpunkter och önskemål. Andra hade inte samma underlag för att erbjuda elever samma möjligheter. Därför blev de tvungna att ta till egna kreativa lösningar för att tillgängliggöra elevinflytande inom verksamheterna.

Tanja och Alicia använde fritidsrådet som ett samlat utrymme samt ett gynnsamt tillfälle för elever att uttrycka deras synpunkter. Det var ett direkt samspel mellan pedagoger och elever, där elever fick en strukturerad plattform för att kunna utöva inflytande. Detta blev ett formellt inflytande för elever, eftersom det var en organiserad plattform som anammade elevers åsikter som Rönnlund belyser om (Rönnlund, 2013). Fritidsrådet nyttjades även till en förenad utvärdering tillsammans med personalen inom fritidshemmet. Detta skapade en grund för

socialt samspel där det skett utbyten av erfarenheter sinsemellan elever och personal, genom samspelet ges elever kunskap från personal. Enligt Rönnlund så synliggörs samt konkretiseras innebörden av inflytande för eleverna genom formellt inflytande (Rönnlund, 2013). Eleverna har fått uppleva och ta ställning till deras synpunkter genom fritidsrådet. Vilket i sin tur kan ge pedagoger tydliga verktyg som sätter grund för mottagandet av elevinflytande.

Enligt Anders så ökade elevinflytandet med hjälp av blanketten som de genomförde två gånger per termin. Det skapade en möjlighet för elever att föra fram sina önskemål.

Det möjliggjorde även att pedagogen kunde arbeta med elevinflytande, där pedagogen konkretiserade inflytandet samt innebörden utav momentet. Detta ledde även till att elevinflytande fick en positiv benämning. En nackdel med detta upplägg kan vara att det enbart skedde två gånger per termin, vilket kan begränsa både elevers inflytande samt pedagogens möjligheter att arbeta med elevinflytande.

Resterande tre intervjupersoner hade ingen konkret plattform utan strävade efter att fånga in elevernas synpunkter på eget bevåg vid olika sammanhang, exempelvis vid olika

sammankomster i matsalen. Dessa situationer kan vara stressfulla, vilket kan bidra till en spridd frustration mellan pedagoger samt elever. Exempel på en sådan situation kan vara under mellanmålet, när elever sitter och äter samtidigt som de pratar med varandra.

Pedagogen hindras då till att på eget bevåg skapa en mötesplats där initieringen till diskussion kring elevers önskemål ska ske, då förutsättningarna till att nå ett demokratiskt arbetssätt inte är till pedagogernas fördel. Deras arbetssätt blev ett informellt inflytande, eftersom det inte var organiserat. Pedagogen försökte snarare nyttja situationen där elever var samlade för att kunna fånga deras åsikter, därav var det pedagogen som initierade fram dialoger med eleverna. I denna situation kan informell inflytande skapa en missförståelse mellan elever och pedagoger kring elevinflytande. Eftersom eleverna inte får uppleva det på ett konkret sätt, vilket kan leda till att deras intresse för inflytande succesivt minskar och att de förlorar väsentlig kunskap kring demokrati. Det kan vara svårt för elever att förstå syftet i sammanhang såsom samlingar, då elever kan ha andra tankar. Det skulle i sin tur kunna leda till att arbete med elevinflytande försvåras för pedagoger. Detta påvisar därav tyngden av att ha en konkret mötesplats där ett demokratiskt arbetssätt mellan pedagoger och elever kan ske. Jämte utbytet av kunskaper, tankar och idéer, för utvecklingen av fritidshemmet och elevers framtida kunskap. Resterande respondenter hade gynnats av formell inflytande, där det finns en tydlig struktur med mötesgenomgång. Det hade gett eleverna en djupare förståelse för demokrati samt inflytande.

Majoritet som utgångspunkt

En av intervjufrågorna var "Får alla elever komma till tals eller utgår ni ifrån majoritet?". Frågan ställdes för att få en inblick kring om alla elever får möjligheten till att komma till tals och ta plats och hur respondenterna förhåller sig gentemot detta. Respondenterna hade liknande svar där samtliga utgick ifrån majoriteten i sina verksamheter vilket kan resultera i att elever som tar mindre plats kan negligeras. Anders ansåg dock att alla elever i hans verksamhet kom till tals genom blanketten då dem säkerställer att alla deltar.

Att utgå ifrån majoriteten kan skapa en obalans inom elevgruppen. Där elever som har mer makt inom gruppen tar plats medan andra hamnar i skymundan. Carbin lyfter upp en svårighet för pedagogen som uppstår när många elever med olika synpunkter samlas ihop. Det blir då svårt för den vuxne att avgöra vem som har mest inflytande (Carbin 2004).

Vid utgående av majoritet kan det bli svårt för elever som är tystlåtna eller har svårt att uttrycka sig av olika skäl. Vilket försvårar arbetet med elevinflytande för pedagogen. Holmberg menar att genom pastoral makt så skulle man kunna försöka fördela elevens talutrymme jämlikt, där man upplyser om vad som anses vara önskvärda beteenden och attityder (Holmberg, 2017). Pedagogerna och eleverna får exempelvis komma överens om att eleverna behöver respektera syftet med ordfördelningen. Då pedagogen fördelar tiden mellan elevantalet för att alla ska få möjlighet att komma till tals samt uttrycka sig. Det skulle i sin tur kunna förenkla konkretisering av arbetet med inflytande.

5.3 Hur arbetar och resonerar pedagogerna?

Elevers deltagande i planering utav styrda aktiviteter

Elevernas inflytande i planeringen utav styrda aktiviteter i dem sex olika fritidsverksamheterna var på olika grad. Tanja hävdade att deras elever önskade sig och planerade de styrda aktiviteterna på fritidsrådet.

Det har fungerat som en bra mötesplats där eleverna får möjligheten till att planera aktiviteter, komma med förslag eller hjälp på problem som de upplever.
(Tanja)

Fritidsrådet har varit en välfungerande mötesplats för att planera på Tanjas skola. Däremot styrde inte eleverna över alla uppstyra aktiviteter, utan endast ett urval men möjligheten till att planera och vara delaktiga fanns under mötet, till en viss grad. Fritidsrådets tid var begränsad och mötet nyttjades inte alltid till planering utav styrda aktiviteter. Tiden ägnades även åt lösa problem och diskussioner.

Ilyas ansåg att elevernas inflytande var minimalisk på deras skola inom detta område. Personalen försökte bekanta sig med elevernas intresse genom observationer och informella samtal. Eleverna hade inga möjligheter att påverka planeringstillfällena däremot kunde elever vara delaktiga och påverka aktiviteter genom att ge synpunkter när de väl utförs. Pedagogen kunde då anpassa aktiviteterna i den mån det gick till elevernas preferenser. Skolan saknade ett fritidsråd vilket Ilyas ansåg var en av orsakerna bakom det bristfälliga elevinflytandet inom verksamhetens aktiviteter och planering.

Både Alicia och Anders ansåg att elevernas möjlighet till att planera aktiviteter i deras verksamheter begränsades på grund av schemat.

Tyvärr har vi planeringstiden under skoltid vilket är när eleverna har lektioner därför blir det svårt att ta ut några elever. Dagens skola är så skolifierat, allt ska anpassa sig efter skolans mål och riktlinjer, det är svårt då. Det är i så fall om ens planeringstid är på eftermiddagen men det blir också konstigt för då behöver vi vara verksamheten.
(Alicia)

Då fritidspersonalens planeringstid faller under elevernas lektionstid försvårar det möjligheterna till att involvera dem, då blir resultatet att personalen ansvarar för planeringen utan eleverna. En annan problematik med att involvera elever i planeringen som Julia och Simon hade liknande erfarenheter av, var elever med språksvårigheter.

Ett annat förhinder är kommunikation, för att det inte är alla elever som har behärskat språket.
(Simon)

Julia och Simon ansåg att språksvårigheterna påverkade elevernas planeringsförmåga. Då elevernas uttrycksförmåga försvårades på grund av dessa svårigheter, ansågs dem inte vara redo för att planera aktiviteter i verksamheten. Språksvårigheter bidrog till att kommunikationen blev väldigt sårbar. Därav gick det inte att ha något fritidsråd eller insamling av deras önskemål.

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv så skulle både Julia och Simon kunna anpassa deras arbete med elevinflytande utifrån deras elevers kunskapsnivå. Det vill säga att de utgår ifrån elevers proximala utvecklingszon, vilket i deras fall handlade om språksvårighet.

Proximala utvecklingszon belyser vad elever kan klarar av själva men även det som elever behöver stöttning i. Julia och Simon kan hitta en utgångspunkt där elever kan vara aktivt delaktiga utifrån deras förmågor. Som i sin tur kan leda till att elever utvecklar språkkunskap och kan därmed bidra till ett förbättrat elevinflytande inom verksamhet.

Julia ansåg även att kompetensbristen inom personalen bidrog till att elevinflytandet brast i verksamheten, då personalen inte innehar kunskapen om att arbeta med elevinflytande i sitt arbetssätt.

Vi har inte kompetensen i arbetslaget att driva elevinflytande i verksamheten,
hur vi ska göra osv.

(Julia)

Vidare resonerade Julia att det inte gick att inkludera elever under planering utav styrda aktiviteter för att personal visste inte hur de skulle gå till väga.

Medan i Tanjas resonemang framkom det att elever fick möjligheter att kunna vara delaktiga under planering utav styrda aktiviteter, genom fritidsrådet. Det gav elever en plattform där de kunde vidare utveckla deras erfarenheter i samband med att de fick utvecklas mentalt.

Detta påvisade även vilka fördelar som kunde uppstå genom att ha fritidsråd. Det skapade en lärandesituation där elever fick utvecklas tillsammans med varandra men även med pedagoger.

Elevinflytandets grad i verksamheterna

Slutligen riktade sig intervjufrågorna mot hur pedagogerna resonerar kring elevinflytande i deras verksamheter. Julia, Ilyas och Simon ansåg att det allmänt var minimalt med elevinflytande på deras arbetsplatser.

Det blir bara att elever får uttrycka deras önskemål men det tas inte vara på.

(Simon)

Detta till följd av kompetensbrist inom personalen, elevernas språksvårigheter och främst på grund av att det saknas plattformar på deras skolor där elever får ta plats och medverka.

Både Anders och Alicia betraktade att elevinflytandet förekom delvist på deras skolor.

Hade velat se mer, där eleverna får mer ansvar i att delta, är med i ett planeringsmöte eller så, är med i möblering av fritidsrummet, är med i inköp av material, är med mer i verksamheten och inte bara i farten. Tycker inte vi är sämst men jag tycker det finns förbättringsområden.

(Alicia)

Deras önskemål var att elevdelaktigheten skulle genomsyra fritidsverksamheten i högre grad än den nuvarande situationen. Tanja var respondenten som ansåg att verksamheten genomtyrades av elevinflytande tillräckligt. Elevinflytandet kunde dock drabbas på grund av personalbortfall. Vid för hög personalfrånvaro kunde elevinflytandet i vissa fall bli negligerade.

Det framkom att den främsta faktorn till att elevinflytandet blev minimalt på tre av sex skolor var att det saknades en plattform för elevinflytande. Sedan fanns det två andra faktorer, nämligen kompetensbrist och språksvårigheter bland elever. Dessa faktorer kan vara beroende av varandra. Säljö menar att utifrån ett sociokulturellt perspektiv så finns det möjlighet att kunna utveckla både kompetensbrist och språksvårighet genom att kommunicera med varandra så att man kan ta del av varandras kunskaper (Säljö 2015). Ifall personal kunde delge varandras erfarenheter så skapar det möjligheter till att kunna utveckla ens kompetens. Det kan i sin tur leda till att man får kompetensen som krävs för att kunna strukturera upp den saknade plattformen i fritidsverksamheten. Detta ger elever förutsättningar till att förbättra deras språksvårigheter, där de får möjlighet till att kunna uttrycka sig i den mån de kan.

Respondenterna blev tillfrågade om deras åsikter kring elevinflytande i styrda aktiviteter, om det bör existera eller om enbart vuxna ska hantera den aspekten utav verksamheten.

Samtliga ansåg att det bör finnas en kombination utav båda. En balans där både elever och vuxna får styra. Verksamhetsmålen innefattar elevinflytande samt arbetssätt som utgår från elevers intresse och behov. Dessa aspekter uppnås genom att elever får inflytande vid styrda aktiviteter enligt respondenterna. Däremot ansåg man att det är den vuxnas ansvar att vara medveten om när det gynnar verksamheten att personalen styr och när elever får inflyta.

Samtidigt som man anser det vara nyttigt för båda parterna med elevinflytande då man växlar kunskaper med varandra samt att det bidrar till att eleverna utvecklar sina kommunikationskunskaper och ansvarstagande.

Respondenterna uppvisade ett stort intresse för samverkan mellan elever och personal kring dem styrda aktiviteterna. Dock fanns det en tvist med det hela, det var att vuxna skulle styra men elever får inflyta. Det framkom inte hur mycket inflytandet skulle vara. Det påvisade att det fanns ett hierarkisystem med givna maktordningar där vuxna ska ha avgörande roll.

Elevinflytande i åtanke

Intervjuerna avslutades med att respondenterna fick resonera kring om de aktivt har elevinflytande i åtanke i deras arbetssätt.

Jag försöker ha det i åtanke för jag vet vad det ger men det kan bli svårt när vi har vikarier, eller inte tillräcklig framförhållning för då blir det snabba lösningar istället.
(Alicia)

Fem av sex besvarade att de försökte men att det kan försummas vid enstaka tillfällen. Stress, dålig framförhållning samt oberäknade incidenter kan påverka denna förmåga och resultera i att pedagogerna prioriterar lösningar utan elevers inverkan.

Tanja var den enda pedagogen som ansåg att det låg centralt i hennes arbetssätt.

Ja, det ligger i fokus. Men det är även viktigt att visa att det som är bestämt är fastställt. Och om det inte passar en dag så är det viktigt att stå fast vid det som bestämts.
(Tanja)

Hon belyste även vikten av att inte ändra på det som fastställts, då aktiviteterna inte ska drabbas av situationsanpassningar. Tanjas resonemang ger begreppet elevinflytande en positiv laddning. Har man planerat upp en aktivitet utifrån elevers intresse så behöver det inte falla av olika skäl. Detta kan medföra för eleverna att deras åsikter kommer till skott trots att verksamheten förändras. Resterande respondenterna försökte ha elevinflytande aktivt i åtanke men det försumrades av olika skäl. Detta kan resultera i att elever succesivt tar avstånd ifrån möjligheter där de kan påverka för att det inte kommer kunna upprätthållas. Därav kan det bli så att elever normaliserar ett begränsat inflytande.

6. Diskussion

Syftet med denna undersökning har varit att få inblick om hur fritidspedagoger resonerar kring elevinflytande i sina verksamheter. Mer specifikt undersöka hur sex fritidspedagoger på olika skolor tar hänsyn till elevinflytande vid planering utav uppstyrda aktiviteter. Den valda undersökningsmetoden har varit kvalitativa intervjuer. Studiens teoretiska utgångspunkt har varit ett sociokulturellt perspektiv, i samband med ett maktperspektiv samt begreppen informellt och formellt inflytande. Undersökningsfrågorna till studien har varit följande:

- I vilken utsträckning får elever möjlighet att påverka dem uppstyrda aktivitetsutbudet?
- Hur tar pedagoger hänsyn till elevers intresse och synpunkter i verksamheten?

Resultaten påvisade att elevinflytandet vid dem uppstyrda aktivitetsutbudet varierade. Det framkom att två av sex skolor hade en konkret plattform för elevinflytande, såsom ett fritidsråd en gång i månaden. Under detta fritidsråd gavs elever möjligheterna till att framföra sina åsikter samt planera styrda aktiviteter. Fritidsråd är ett ypperligt tillfälle att använda sig av ett deliberativt arbetssätt som Carlsson & Nilholm upplyser (Carlsson & Nilholm, 2004). Där elever får tillfälle att kunna samtala och kompromissa med pedagoger. Enligt deliberativ demokrati så utgår man varken ifrån majoritet eller minoritet (Carlsson & Nilholm, 2004).

Resterande fyra skolor saknade ett fritidsråd eller liknande, vilket har påverkat elevernas möjligheter till att inflyta dem uppstyrda aktiviteterna i fritidsverksamheten.

Eleverna har på grund av de bristande plattformarna fått inflyta mindre. Då dem inte kunde framföra sina synpunkter eller ta plats på samma sätt, vilket resulterade i att elever fått en diffus förståelse för demokrati och dess arbetssätt. Bostedt och Eriksson fastställer att elever får förståelse för demokratiska arbetssätt och värdering genom att lära och uppleva det (Bostedt & Eriksson, 2011). Det kan försvåra för både elever och pedagoger gällande arbete med elevers inflytande. Elever utan fritidsråd eller andra liknande plattformar kan uppleva att deras synpunkter inte får komma till uttryck eller bortprioriteras. Pedagoger får även färre möjligheter där dem kan utveckla elevernas demokratiska förhållningssätt.

Pedagogerna på dessa fyra skolor hade däremot försökt använda sig utav andra metoder för att få in elevers intresse och synpunkter i verksamheten. Detta genom förslagslådor, blanketter med aktivitetsförslag eller genom dagliga samlingar i matsalen efter mellanmålet. Detta resultat sammanfaller med Andersson och Janssons undersökning, som påvisar att elevinflytande såg annorlunda ut mellan verksamheter, där de olika förutsättningarna har varit en avgörande faktor (Andersson & Jansson 2014). Respondenterna var väl medvetna om deras

brister gällande elevinflytande i deras nuvarande arbetssätt. Personalen försökte även bekanta sig med elevers intressen genom informella sammanhang såsom konversationer under skoldagen eller genom att observera elevgrupperna. Tillskillnad från arbetslaget i Danells avhandling som försökte blicka bort brister genom att inte uppmärksamma dem (Danell, 2006). Studiens respondenter hade en allmän positiv inställning gällande arbete med elevinflytande, där de ville involvera elever men upplever att de blev begränsade.

En annan problematik med att involvera eleverna i en större utsträckning var att fritidspedagogerna hade sina planeringstillfällen under skoltiden. Dagens skoldagar är strukturerade på det sättet att elevernas lektioner faller under samma tid som pedagogerna ska styra upp och diskutera verksamheterna. Detta komplicerar möjligheterna med att involvera eleverna under dessa moment, därför har planeringstillfällena endast varit mellan vuxna. I Elvstrands avhandling så använde lärarna läroplanen i deras argument gentemot inflytandet av elever, för att det gav mer auktoritet i deras resonemang. Respondenterna i studien använde schemat i liknade form, där schemat får en viktig roll i deras argument gentemot arbete med elevinflytande (Elvstrand, 2009). Det gör att en del av respondenterna har en ursäkt som de kan ställa sig bakom.

Respondenterna har även uttryckt att dem hade velat ha mer elevinflytande i sina verksamheter, då verksamhetsmålen innefattar elevers intresse samt behov.

Det framkom att det fanns en önskan till samverkan mellan elever och personal dock med en god balans. Respondenterna ansåg det vara värdefullt med samverkan då båda parterna växlar kunskaper och på så sätt utvecklas, främst eleverna. Fritidspedagogernas åsikter var att dem vuxna ska avgöra hur mycket elevinflytande som gynnar verksamheten. Då den vuxne är mer kapabel till att avgöra när barnen bör bestämma över styrda aktiviteter och inte. Detta påvisar att respondenterna vill ha elevers åsikt samtidigt som de vill styra till hur mycket inflytande eleverna får inneha. Respondenterna uppvisar ett behov av att vara kontrollerande även fast de har en positiv inställning gentemot elevers inflytande. Dock ska det vara under respondenternas villkor. Det kan leda till att elever kan känna misstro.

Tidigare forskning har upplyst oss om att arbete med elevinflytande varierade från person till person, beroende på hur de tolkade och anammade begreppet inflytande. Det har även påvisat att elevers inflytande begränsades av både elever och pedagoger av olika skäl.

I vår studie framkom det att elevers inflytande var begränsade hos majoriteten av våra respondenter, trots detta så uppvisade elever stort intresse för inflytande. Elever ville vara

med och påverka i en större utsträcka jämfört med det som fanns i dem nuvarande situationerna, enligt respondenterna.

Vi valde att intervjua tre personer från Stockholms stads kommun och tre från Botkyrkas kommun för att se ifall resultaten mellan kommunerna skiljde sig. Detta var inte fallet, skolornas geografiska placering var inte orsakerna bakom resultaten. Resultaten påverkades utav andra faktorer som vi nämnt ovan.

Studien hade intervjuer som undersökningsmetod, som har bidragit till fördjupad samt kvalitéfyllda data. Vilket gav studien en god grund för att kunna analysera.

Intervjuerna som genomfördes var tydligt strukturerade och deltagarna i intervjuerna uttryckte ett stort intresse för undersökning. Dock ansåg vi att det hade varit bättre med fler deltagare, helst två till eller fler för att få ett bredare perspektiv inom undersökningstemat. Dessutom hade det varit intressant ifall respondenterna var ifrån andra kommuner eller städer än de som valdes till studien, för att se om det skiljde sig mellan skolorna.

Utifrån de resultat vi fått genom denna undersökning har vi fått en bredare syn på hur elevinflytande uppfattas samt hur en variation av verksamheter använder sig utav det.

Vi har framför allt fått utveckla vår förståelse för vad som kan vara orsakerna till att elevinflytandet begränsas. Genom en bredare förståelse kring vad som brister kan vi arbeta förebyggande för att inte begränsa den nytta som elevinflytande kan medföra.

7. Slutsats

Resultatet har upplyst oss om hur sex fritidspedagoger resonerade kring elevinflytande, där majoriteten var klivna. De hade positiva inställningar gällande arbete kring elevers inflytande dock kom det med ett villkor. Villkoret var att det var pedagogerna som fick avgöra hur mycket inflytande elever fick inneha.

Vår slutsats är att elevinflytande är något som behöver vidareutvecklas på grupp och organisationsnivå. Vi ser att dessa sex fritidspedagoger är medvetna om vad elevinflytande innebär på generell nivå men inte hur de kan arbeta med det i praktiken. Inom grupp och organisation så behöver de hitta ett sätt att skapa bättre förutsättningar för arbete med elevinflytande. Ett exempel på förutsättningar är ett fritidsråd, där elever kan få möjlighet att komma till tals och medverka i deras utveckling. I vår studie framkom det att de två

respondenter som hade fritidsråd, lät deras elever inverka och på så sätt utveckla både verksamheten och elevernas förmågor. Detta innebär att verksamheten får ett tydligare arbetssätt kring elevinflytande samt att elever får utveckla förmågor, som att kunna diskutera och argumentera men även få förståelse för hur demokrati implementeras.

Vår undersökning utgår ifrån sex pedagoger i varsin verksamhet, därav blir det pedagogernas perspektiv som undersöks. Vi anser att det skulle vara intressant att arbeta med elevinflytandet utifrån ett ledningsperspektiv. Det skiljer sig en hel del mellan respondenterna synpunkter. Majoriteten av dem saknar antingen konkret plattform eller resurser för att kunna utveckla elevinflytandet. Vi skulle vidare vilja forska hur ledningen ser på elevinflytande samt hur det genomsyrar verksamheten. Men även hur ledningen förhåller sig till läroplanen som lyfter elevinflytande.

Referenslista

Andersson, Pernilla & Jansson Therese (2014). *En studie om fem fritidspedagogers syn på och arbete med elevinflytande* Gävle: Gävle Högskola

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*.
Upplaga 3 Stockholm: Liber

Burman, Anders (2019). *Pedagogikens idéhistoria: uppfostringsidéer och bildningsideal under 2500 år*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Carbin, Maria (red.) (2004). *Texter i samtida politisk teori*. 1. uppl. Malmö: Liber

Carlsson, R & Nilholm, C. (2004). *Demokrati och inkludering – en begreppsdiskussion*.
Utbildning & Demokrati UTBILDNING & DEMOKRATI 2004, VOL 13, NR 2, S 77–95

Danell, M. (2003). *Vad händer i skolans hus? Hur lärare uppfattar och formar elevers inflytande*. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Danell, M. (2006). *På tal om elevinflytande: Hur skolans praktik formas i pedagogers samtal*.
Luleå: Luleå tekniska universitet.

Elvstrand, Helene, Lago, Lina & Simonsson, Maria (red.) (2019). *Fritidshemmets möjligheter: att arbeta fritidspedagogiskt*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Elvstrand, H. (2009). *Delaktighet i skolans vardagsarbete*. Linköping: Linköpings universitet.

Eriksson, L & Bostedt, G. (2011). *Elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdrag. En studie av fyra skolor*. Härnösand: Mittuniversitetet.

Holmberg, Linnéa (2017) *Lärande genom demokratiska önskemål – pastoral omsorg i fritidshem*. Pedagogisk Forskning i Sverige, 22(1–2), 28–50.

Lgr 22, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022 (2022). Första uppl. Stockholm: Skolverket.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB.

Säljö, Roger (2015). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. Första upplagan Malmö: Gleerups

Tham, Amelie (1998). *Jag vill ha inflytande över allt: en bok om elevinflytande i skolan från Skolverket*. Stockholm: Statens skolverk

Bilagor

Bilaga 1. Intervjufrågor

1. Kan du berätta lite om dig själv.
2. Hur länge har du arbetat här och hur lång erfarenhet har du totalt av att arbeta i fritidshem?
3. Vilka förutsättningar ges personalen till att planera fritidsverksamheten?
4. Brukar ni samplanera eller har du egen planeringstid?
5. Hur mycket planeringstid har du/ni?
6. Hur ser upplägget ut för planeringen?
7. Hur bestämmer ni vilka styrda aktiviteter som ska utföras i fritidsverksamheten?
- Personalkompetens? Elevers intresse? Elevers behov? Materialutbud?
8. Har ni något forum för elevinflytande? Iså fall vadå? Hur gör ni? Hur ofta?
9. Får alla elever komma till tals eller utgår ni ifrån majoritet?
10. Har ni möjlighet till att återkoppla till eleverna, iså fall hur då?
11. Anser du att ni har en hög elevinflytande på er arbetsplats?
12. I vilken mån kan ni involvera elever i er planering utav styrda aktiviteter?
13. Finns det förhinder eller svårigheter med att involvera elever i planering utav styrda aktiviteter?
14. Visar elever i er verksamhet intresse för att planera aktiviteter i verksamheten?
15. Får eleverna medverka i att hålla i dem styrda aktiviteterna?
16. Brukar du som pedagog ha elevinflytande i åtanke i ditt arbete?
17. Tycker du att elever ska ha en inflyta i styrda aktiviteter eller ska enbart vuxna hantera det?
18. Skulle du vilja tillägga något?

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 2. Samtyckesblankett

Samtycke till behandling av personuppgifter i samband med studentarbete vid Södertörns högskola

Jag samtycker till att Södertörns högskola behandlar följande personuppgifter i studentarbete i enlighet med nedanstående beskrivningen.

Vilka personuppgifter kommer att behandlas?

- namn
- telefonnummer
- adress
- e-postadress

Vad är syftet med behandlingen av personuppgifter?

Syftet med denna undersökning är att få inblick om hur fritidspedagoger resonerar kring elevinflytande i sina verksamheter. Mer specifikt vill vi undersöka hur dem fångar in elevinflytande vid planering utav uppstyra aktiviteter.

På vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?

Personuppgifterna behandlas med **ditt uttryckliga samtycke**. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Om du inte samtycker till personuppgiftsbehandlingen kan du göra det utan att drabbas av negativa konsekvenser.

Lagringsform och skyddsåtgärder: Det kommer att vara elektroniskt då vi skickar ut detta via mejl. Vi kommer inte skriva deltagarnas namn i arbetet utan det kommer att vara fiktiva namn i studien därav kommer alla att vara anonyma.

Lagringstid och gallring: Personuppgifterna kommer att vara aktuella under period då vi genomför vårt självständiga arbete. Uppgifterna kommer att arkiveras när betygen är avsatta och kursen är avslutad.

Vilka är mina rättigheter?

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att få ta del av samtliga personuppgifter om dig som hanteras (registerutdrag) Du har även rätt att få dina uppgifter rättade vid fel. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller invända mot behandling av personuppgifter. Fortsättningsvis har du rätt till dataportabilitet, dvs. rätt att överföra personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan ”utan att hindras”. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att behöva ange orsak.

Vem ska jag vända till om uppgifter är felaktiga eller jag vill ångra mitt samtycke?

Behöver du få felaktiga uppgifter rättade, komplettera med saknade uppgifter (rättelse) eller ångrar du ditt samtycke (återkallelse) kan du i första hand kontakta ansvarig student och/eller dennes handledare (se kontaktuppgifter nedan). Du kan även vända dig till Södertörns högskolans dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Personuppgiftsansvarig: Södertörns högskola är juridiskt ansvarig för studentens personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. Du kan alltid nå Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00.

Dataskyddsombud: Har du funderingar eller klagomål om hur dina personuppgifter behandlas kan du alltid vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Klagomål: Är du inte nöjd med högskolans hantering av dina personuppgifter har du alltid rätt att lämna klagomål till Datainspektionen. Du når dem via e-post: datainspektionen@datainspektionen.se eller telefon 08-657 61 00.

Kontaktuppgifter till ansvarig(a) student(er) och handledare:

Fritidspedagogiskt område Självständigt arbete, 15 hp, Södertörns högskola.

Handledare: Florence Fröhlig,

Student(er) Hassan Abdullahi, Mubina Abedin

.....

Genom mitt undertecknande nedan bekräftar jag att jag har tagit del av ovanstående information och är införstådd med hur mina personuppgifter kan komma att behandlas. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Datum och ort:

Underskrift

Namnförtydligande
